

prof. Edward Kosakowski
32-085 Mulszów, ul. Przy Furcie 28
tel. 607100667
e-mail: kosakowski@ackonserwacja.pl

Akademia Sztuk Pięknych im. Jana Matejki w Krakowie
Wydział Konserwacji i Restauracji Dzieł Sztuki
Katedra Konserwacji i Restauracji Malowideł Sztucznych
30-052 Kraków, ul. J. Lea 27-29, tel. 126629901

Kraków, 8 listopada 2013r.

OCENA PRACY DOKTORSKIEJ MGR REGINY KOZIK

pod tytułem *„Opracowanie zasad opieki konserwatorskiej oraz warunków przechowywania i ekspozycji malowideł olejnych na tekturze w zbiorach Muzeum Akademii Sztuk Pięknych im. Jana Matejki w Krakowie, na podstawie analizy danych na temat ich budowy technologicznej i stanu zachowania”*

Praca Pani Reginy Kozik, przygotowana pod opieką naukową prof. Jadwigi Wyszynskiej, dotyczy dwóch istotnych zagadnień. Jednym jest zestawienie i omówienie problematyki konserwacji malowideł olejnych na tekturze, drugim zaś, rozpoznanie stanu i opracowanie zasad ochrony dla sporej grupy tego typu obiektów ze zbiorów Muzeum Akademii. Oba te zadania są cenną inicjatywą zarówno dla rozwoju metod konserwacji, jak i dla ochrony tego typu obiektów.

Przedstawiona mi do oceny rozprawa doktorska skonstruowana jest zgodnie z zasadami pracy naukowej. Ma formę wydruku formatu A4 liczącego 131 stron z 16 ilustracjami, 5 tabelami i 20 wykresami w tekście. Tekst zasadniczy dzieli się na 5 rozdziałów poprzedzonych wstępem, a zamkniętym podsumowaniem. Po nim załączone są spisy, bibliografia licząca 45 pozycji i wyniki badań. Praca składa się z dwóch części - opracowania teoretycznego i części praktycznej obejmującej działania konserwatorskie, głównie badawcze, na wybranych obiektach.

Układ podporządkowany jest założonemu celowi pracy. We wstępie Autorka jasno określiła zakres pracy i definiuje materiał badawczy. Przedstawia kryteria doboru obiektów, a uzasadniając wybór tematu zwraca uwagę na specyficzne cechy obrazów olejnych na tekturze oraz potrzebę opracowania standardów ich konserwacji i ochrony. Odnosi się też do nomenklatury wskazując na jej zróżnicowanie utrudniające selekcję literatury.

W rozdziale pierwszym przedstawiona jest materialna strona interesującej doktorantkę grupy malowideł, a więc przede wszystkim tekturowe podłoże. Autorka omawia typy tektury i wpływ jej cech na trwałość dzieł malarskich. Przedstawia metody produkcji tektur i ich historyczny rozwój zwracając uwagę na duże zróżnicowanie produktu i trudności w jego klasyfikacji. Potwierdzeniem tej różnorodności w praktyce jest wykaz obrazów malowanych na tekturze ze zbiorów Muzeum Akademii, który definiuje i omawia budowę obiektów. Wykaz ma formę ilu-

strowanej tabeli katalogowej zawierającej zdjęcia lica i odwrocia obrazów, dane inwentarzowe oraz krótką charakterystykę podłoża. Tabełacyjne zestawienie informacji pozwala na ich łatwe przetwarzanie, co jest niewątpliwą zaletą tej organizacji danych. Autorka korzysta z tej możliwości, czego przykładem są zamieszczone wykresy ujmujące statystycznie zależności między poszczególnymi cechami budowy omawianych obrazów a czasem ich powstania.

Taka precyzyjna identyfikacja daje podstawy do przedstawienia w rozdziale drugim stanu tekturowych podłoży i określenia przyczyn zniszczeń. Zestawienie rodzajów zniszczeń, ich przyczyn i skutków ma również formę tabeli, w której element graficzny w formie zdjęcia typowych zniszczeń sprzyja jednoznaczności przekazu. Wprowadzie w formie drukowanej niewielki format ilustracji powoduje obniżenie czytelności, jednak trzeba pamiętać o równolegle istniejącej formie cyfrowej eliminującej tę niedogodność. Zarówno ta tabela, jak i zamieszczony w rozdziale pierwszym katalog obrazów na tekturze mają wartość wykraczającą poza ramy tej pracy, bowiem stanowiąc mogą rozwojowy element systemu ochrony zbiorów. Wnikliwa analiza, z którą można zgodzić się bez zastrzeżeń, doprowadza do stwierdzenia, że najpoważniejszym zagrożeniem dla tekturowych podłoży jest hydroliza kwasowa.

Zagadnienie to Autorka określa jako „problem kwaśnych tektur” i poświęca mu cały rozdział trzeci. Przedstawia w nim nie tylko mechanizmy niszczenia, ale też aktualnie stosowane metody przeciwdziałania, ukazując ich zalety i wady. Zwraca też uwagę na nietypowy rodzaj obiektów, jakimi są obrazy olejne malowane na tekturze, do których nie da się odnieść wprost metod konserwacji i ochrony ani obrazów na płótnie czy papierze ani archiwaliów. Z takiej oceny sytuacji wynika uzasadnienie konieczności opracowania optymalnych metod dla tego segmentu zbiorów, a w pierwszej kolejności stworzenia takich warunków przechowywania, by zakwaszenie tekturowego podłoża nie pogłębiało się. Stan badań i praktyki konserwatorskiej w tym zakresie ukazany jest z pełnym wykorzystaniem dostępnej literatury, a umiejętność formułowania odpowiedzialnych wniosków dowodzi dobrego przygotowania do pracy naukowej.

Po zestawieniu aktualnego stanu wiedzy o tekturowych podłożach i metodach ich konserwacji Autorka przechodzi w rozdziale 4. do odniesienia jej do zbiorów Muzeum ASP. Opracowuje i w jasny sposób przedstawia, wspomagając się ilustracjami, propozycję właściwej ochrony zbiorów przez odpowiednią organizację magazynu, bezpieczny transport, optymalną ekspozycję, klimat, oświetlenie oraz ochronę przed owadami i gryzoniami. Propozycje rozwiązań szczegółowych, takich jak zaprojektowanie specjalnego opakowania ochronnego na obrazy, czy zwrócenie uwagi na łatwe do skorygowania elementy organizacji minimalizujące zagrożenia, świadczą o kreatywności i umiejętności obiektywnej oceny sytuacji. Te wymagania, niezbędne dla bezpieczeństwa zbiorów, Autorka zestawia w tabeli z rzeczywistymi warunkami, w jakich przechowy-

wane są obiekty w magazynach Muzeum Akademii. Porównanie uświadamia katastrofalną sytuację. Sposób przechowywania i ochrony nie spełnia właściwie żadnego z istotnych wymogów.

Rozdział piąty zatytułowany „Działania konserwatorskie na wybranych obiektach” dotyczy właściwie działań badawczych na pięciu obrazach. Jego mniejszą objętość uzasadnia rodzaj zawartości. Istotną wartością tej części pracy nie są bowiem same badania, ale opracowanie systemu ewidencyjnego umożliwiającego, a po części wymuszającego, gromadzenie informacji o obiekcie i historii jego ochrony. Funkcjonalna karta katalogowa z protokołem okresowej oceny stanu zachowania zapewnia właściwe monitorowanie bezpieczeństwa zbiorów. Rozdział kończą zalecenia dla użytkownika stanowiące podsumowanie i uzupełnienie wcześniej sugerowanych potrzeb i rozwiązań. Sposób ich sformułowania świadczy o umiejętności syntetycznego ujmowania omawianej problematyki.

W podsumowaniu Autorka przypomina kryteria wyboru i charakterystykę badanej grupy obrazów, ale przede wszystkim zwraca uwagę na aspekt estetyczny zmian podłoża. Na wizualizacji komputerowej ukazuje zmiany kolorystyki obrazu powodowane żółknięciem czy brązowieniem tektury i równocześnie zwraca uwagę, że zmiany takie mogą zachodzić zarówno w wyniku hydrolizy kwasowej, jak i niektórych prób odkwaszania. Tym samym potwierdza wcześniejsze konstatacje o konieczności poszukiwań skutecznej i bezpiecznej metody odkwaszania tekturowych podłoży obrazów.

Praca napisana jest dobrym językiem, starannie zredagowana i efektownie opracowana graficznie, szczególnie w partii tabel i kart obiektu. Oczywiście zawsze można natknąć się na drobne nieścisłości jak liczba obiektów - 54 we wstępie a 55 w podsumowaniu czy brak jakiegokolwiek podpisu identyfikującego ilustracje w aneksie do rozdziału 3. Przy lekturze rozdziału wszystko się wyjaśnia, niemniej taka informacja byłaby ułatwieniem dla czytelnika wyrywkowo korzystającego z tekstu. Podobnie w aneksie do rozdziału 5 nie wiadomo co oznaczają numery poszczególnych pozycji i dopiero z porównania z formularzami zawartymi w rozdziale wynika, że są to numery inwentarzowe obrazów. Te drobne uwagi nie mają jednak żadnego wpływu na wysoką ocenę pracy wynikającą zarówno z wykazanej przez Autorkę umiejętności konstrukcji tekstu naukowego, jak i skuteczności w rozwiązywaniu postawionych problemów.

Na podkreślenie zasługuje też wysoka wartość użytkowa pracy. Decydują o niej dwa osiągnięcia. Pierwszym z nich jest przekonująca, poparta badaniami, weryfikacja metod odkwaszania podłoży tekturowych, która będzie miała istotne znaczenie dla szerokiej praktyki konserwatorskiej. Drugim jest opracowanie podstaw ochrony cennego segmentu zbiorów Muzeum Akademii Sztuk Pięknych im. Jana Matejki w Krakowie i równocześnie stworzenie wzorca, który może być wykorzystany w znacznie szerszym zakresie.

Podsumowując należy stwierdzić, że rozprawa doktorska mgr Reginy Kozik stanowi oryginalne rozwiązanie problemu naukowego z zakresu konserwacji i ochrony obrazów na podłożu tekturowym. Praca spełnia wszelkie wymogi rozprawy doktorskiej, a jej Autorka, wykazująca się pełną wiedzą teoretyczną oraz umiejętnością samodzielnego prowadzenia pracy naukowej i artystycznej zasługuje na nadanie tytułu doktora.

Wnoszę o dopuszczenie pracy do publicznej obrony.

prof. Edward Kosakowski